

GEMEENTE HEUMEN

**Visienota Versterking burgerparticipatie:
voor een betere aansluiting op onze inwoners
2015**

15.0034246

Inhoudsopgave

1. Aanleiding	pag. 3
2. Versterking burgerparticipatie: wat beogen we?	Pag. 4
2.1 Verbreding burgerparticipatie	pag. 4
2.2 Burgerparticipatie: hoofdvormen, doelen en rolverdeling	pag. 5
2.2.1 Beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie: gemeente bepaalt ruimte voor participatie	pag. 6
2.2.2 Zelfredzame burgerparticipatie: gemeente neemt maximaal open houding aan	pag. 7
3. Wat gaan we doen?	pag. 9
3.1 Verbreden burgerparticipatie: een zoektocht en leerproces	pag. 9
3.2 Verbeteren beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie	pag. 10
3.3 Initiatievenbeleid: voortzetten en uitbouwen	pag. 11

1. Aanleiding

Deze coalitieperiode zijn wij gestart met een zoektocht naar een aanpak om burgerparticipatie te versterken en te verbreden, die aansluit bij onze Heumense cultuur van samenwerken. Wij zijn als gemeente de eerste overheid voor onze inwoners: wij staan het dichtst bij onze inwoners. Vanuit deze positie willen we aansluiten op hun verwachtingen, behoeften en initiatieven. Om de goede dingen te kunnen doen, is het betrekken en horen van inwoners dus essentieel. Daarnaast vinden wij burgerparticipatie van belang om als overheid besluiten te kunnen nemen, waarvoor onder een groot deel van de inwoners draagvlak bestaat.

Een deel van de Heumense inwoners participeert al op verschillende manieren. Door de bestaande vormen van burgerparticipatie aan te vullen en te verbreden willen we meer én een grotere variatie aan inwoners horen, bereiken en betrekken. Onze zoektocht was, zoals vermeld in het coalitieakkoord "Sterk vanuit de kern", in eerste instantie gericht op "Dorpsagenda's". Op basis van voortschrijdend inzicht hebben we afscheid genomen van deze focus en gaat onze huidige voorkeur uit naar een nieuw, gemeentebreed en structureel proces.

Wij onderscheiden twee hoofdvormen van burgerparticipatie, waarbij zowel onze positie en rol als gemeente, als die van onze inwoners anders is:

1. Beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie: Participatie die gericht is op invloed uitoefenen op het beleid van een instantie, zoals een gemeente;
2. Zelfredzame burgerparticipatie: Participatie waarbij burgers vooral zelf aan de slag gaan: burgers nemen het voortouw.

In deze notitie bespreken we beide vormen van burgerparticipatie en geven we aan welke variatie aan rollen we hierbij zien voor ons als overheid en voor onze inwoners. Centraal daarbij staat het aansluiten op de energie en initiatieven die in onze gemeenschap aanwezig zijn. Dit vraagt om een andere manier van werken, meer gericht op samenwerking, resultaatgerichtheid en communicatie. Dit geldt voor de raad, het college en de ambtelijke organisatie. Daarom is deze verandering onderdeel van de brede ontwikkeling van onze organisatie.

De Rekenkamer Heumen (RKH) heeft onderzoek gedaan naar beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie in onze gemeente en aanbevelingen gedaan voor het verbeteren daarvan. In oktober 2014 heeft de gemeenteraad besloten om deze aanbevelingen over te nemen. Dit besluit gaan we uitvoeren, waaronder het opstellen van de nu voorliggende visie op burgerparticipatie.

We kennen al enkele jaren ons gemeentelijk initiatievenbeleid dat specifiek gericht is op het stimuleren en faciliteren van burgerinitiatieven. Dit beleid vervult de vliegwielfunctie om initiatieven vanuit inwoners te ondersteunen bij de start. Het initiatievenbeleid zetten we voort en bouwen we, waar mogelijk, uit.

Leeswijzer

Alle hiervoor geschetste ontwikkelingen zijn onderdeel van de voorliggende nota.

In paragraaf 2 "Wat beogen we?" staat onze visie verwoord op de versterking van burgerparticipatie. Hierbij benoemen we hoe we aankijken tegen de beoogde verbreding van burgerparticipatie.

Vervolgens geven we per hoofdvorm van burgerparticipatie aan hoe we de daarbij behorende doelen en verdeling van rollen zien tussen inwoners en ons als gemeentelijke overheid. We illustreren dit aan de hand van voorbeelden uit de praktijk.

In paragraaf 3 "Wat gaan we doen?" beschrijven we wat we vanaf 2015 (gaan) doen om burgerparticipatie daadwerkelijk te versterken. Bij deze uitvoering zetten we in op de verbreding van burgerparticipatie. Daarnaast gaan we de beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie verbeteren. Tot slot zetten we ons initiatievenbeleid voort en geven we aan hoe we dit kunnen uitbouwen.

2. Versterking burgerparticipatie: Wat beogen we?

2.1 Verbreding burgerparticipatie: voor een bredere aansluiting op onze inwoners

De gemeente Heumen wil graag aansluiten op de kracht van de samenleving. Het uitgangspunt van onze strategische visie is dan ook "Samenleving aan zet". De gemeente Heumen kent een rijke traditie van samenwerken met vele verschillende partners zoals (georganiseerde) inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en andere (gemeentelijke) overheden. Vanuit de overtuiging én ervaring dat we samen beter weten WAT we moeten doen en HOE we dit moeten doen. Samenwerken hoort bij de Heumense cultuur. De aansluiting die we bij onze burgers zoeken is onderdeel van de nieuwe verhoudingen tussen inwoners en gemeente. Die zijn op hun beurt weer onderdeel van een bredere maatschappelijke beweging, waarbij een nieuw bewustzijn ten aanzien van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van inwoners en de manier waarop zij samenleven centraal staan. In onze gemeente bouwen we voort op de ervaringen die we hebben opgedaan met onze partners. Doordat we nog meer en beter willen aansluiten bij onze burgers dient onze eigen rol meer maatwerk te zijn, waarbij verbindingskracht essentieel is. Onze eigen rol verandert hierbij van 'minder aanbodgericht en zelf doen' naar 'meer in regie, in contact, integraal en samen in cocreatie'.

Via de gemeenteraadsverkiezingen bieden we inwoners één maal per 4 jaar de mogelijkheid om hun stem te laten horen. Daarnaast participeert een deel van de Heumense inwoners op verschillende manieren: bijvoorbeeld door een initiatief of vonkje in te dienen, te werken aan een eigen dorpsplan, door actief te zijn in een platform of wijkraad of door deelname aan de werkconferenties "Afstemming welzijn, wonen en zorg". Deze inzet en betrokkenheid van onze inwoners waarderen wij zeer. De bestaande burgerparticipatie willen we in de huidige coalitieperiode aanvullen en verbreden door op een andere manier meer en een grotere variatie aan inwoners te bereiken en te betrekken. Vanuit de overtuiging en het inzicht dat het betrekken en horen van inwoners essentieel is om de goede dingen te doen. Wij zien deze "informele democratie" als een waardevolle aanvulling op de formele representatieve democratie van de gemeenteraad: beide vormen versterken de lokale democratie. Wij geloven dat onze inwoners goed in staat zijn om zelf met elkaar vorm te geven aan het leven in dorpen en dat ze doen wat nodig is. Voor een goed leven (sociaal en vitaal) in onze samenleving, zijn verbindingen (samenwerkingsverbanden) tussen netwerken van inwoners, partners, overheid en politiek nodig. Dat kan door samen de dialoog op te zoeken en samen aan de slag te gaan.

Dialoog:

"Dialoog is een middel om in groepen tot een betere kwaliteit van communicatie en een beter gezamenlijk resultaat te komen. Dialoog levert een rijk beeld op van een vraag en van de mogelijke oplossingen en van de wegen om die te implementeren. Dialoog beoogt het in banen leiden van collectieve gevoelens, het ondersteunen en faciliteren van de bezieling en zingeving van mensen. Het collectief delen van de waarheid leidt tot energie en passie. Dialoog richt zich op een wij-gevoel. Het gaat hierbij dus ook om wij-gerichte communicatie; een op verbinding gerichte houding, gericht op samenwerking."¹

Het gaat er in essentie om, om inwoners te betrekken die we tot nu toe nog niet, of slechts beperkt, horen en bereiken. Bij de beoogde aanvulling op burgerparticipatie gaat onze voorkeur uit naar een nieuw, gemeentebreed en structureel proces.

¹ Esther de Haan & Eva Beerends "Organisatieontwikkeling met Theory U" 2012, p.59.

2.2 Burgerparticipatie: hoofdvormen, doelen en rolverdeling

Wij onderscheiden twee hoofdvormen van burgerparticipatie, waarbij zowel de rol van ons als gemeente als die van onze inwoners anders is:

- *Beleidsbeïnvloedende participatie ("Burgermacht"):*

Hierbij gaat het om participatie die gericht is op invloed uitoefenen op het beleid van een instantie (bv stemmen, gebruik maken van inspraak en medezeggenschap)² maar ook op advisering en coproductie (bv treden in Participatieladder gemeente Heumen);

- *Zelfredzame burgerparticipatie ("Burgerkracht"):*

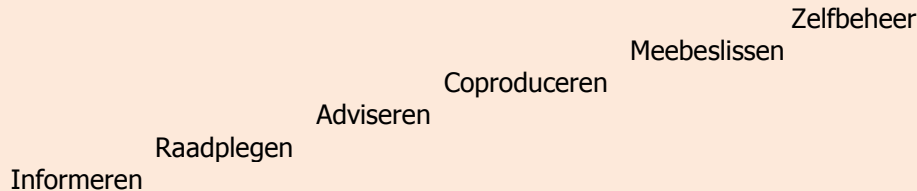
Hierbij gaat het om vormen van participatie waarbij inwoners vooral zelf aan de slag gaan (bv samen de buurt schoonmaken of een voorziening draaiende houden)³.

Beide vormen van burgerparticipatie beogen een ander primair doel van burgerparticipatie en sluiten op elkaar aan. Hierbij benadrukken we dat dit (theoretische) onderscheid in hoofdvormen in de praktijk minder scherp is. Vaak is sprake van een mix van of grijs gebied tussen beide vormen van burgerparticipatie. Daarnaast kan het participatieniveau en de rol van de overheid variëren gedurende de verschillende fasen van een project of initiatief (idee, voorbereiding, uitvoering en evaluatie). Tot slot betreft het vaak een samenwerking tussen inwoners en overheid, waarbij ook andere partners betrokken zijn, zoals ondernemers of maatschappelijke organisaties.

In de volgende paragrafen geven we per hoofdvorm onze visie op de variatie aan rollen die we hierbij zien voor onze inwoners en onszelf als gemeentelijke overheid. Hierbij hanteren we twee landelijk gehanteerde instrumenten: de participatieladder en de overheidsparticipatietrap.

Participatieladder gemeente Heumen

Sinds de bestuursperiode 2010 – 2014 hanteert de gemeente Heumen de participatieladder, waarbij we de volgende treden onderscheiden:

Toelichting:

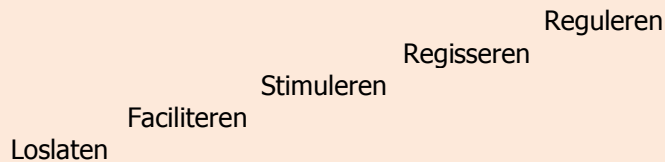
- ∨ **Informeren:** Betrokkenen worden op de hoogte gebracht door de gemeente;
- ∨ **Raadplegen:** Betrokkenen worden op de hoogte gebracht door de gemeente en kunnen een reactie geven, bijvoorbeeld door een enquête of het indienen van een zienswijze;
- ∨ **Adviseren:** Betrokkenen worden op de hoogte gebracht en kunnen een volwaardig advies geven aan de gemeente;
- ∨ **Coproduceren:** Betrokkenen werken met elkaar samen, inclusief de gemeente;
- ∨ **Meebeslissen:** Betrokkenen werken met elkaar samen en beslissen gezamenlijk;
- ∨ **Zelfbeheer:** Zelfbeheergroepen nemen zelf het initiatief om in eigen beheer voorzieningen tot stand te brengen en te onderhouden (zonder gemeente en andere overheden).

² Putters, "Rijk geschakeerd: op weg naar een participatiesamenleving" 2014, p.21.

³ SCP "Burgermacht op eigen kracht?: een brede verkenning van ontwikkelingen in burgerparticipatie" 2014, p.11.

Overheidsparticipatietrap

De overheidsparticipatietrap onderscheidt de volgende treden:

Toelichting:

- ∨ **Loslaten**: Wanneer de overheid een taak helemaal loslaat, heeft ze inhoudelijk noch in het proces enige bemoeienis.
- ∨ **Faciliteren**: De overheid kiest een faciliterende rol als het initiatief van elders komt en zij er belang in ziet om dat mogelijk te maken.
- ∨ **Stimuleren**: Een trede hoger heeft de overheid wel de wens dat bepaald beleid of een interventie van de grond komt, maar de realisatie daarvan laat ze over aan anderen. Ze zoekt slechts naar mogelijkheden om die anderen in beweging te krijgen.
- ∨ **Regisseren**: Wanneer de overheid kiest voor regisseren, betekent dat ook andere partijen een rol hebben maar dat de overheid er belang aan hecht wel de regie te hebben.
- ∨ **Reguleren**: Bovenaan de trap staat het zwaarste instrument dat de overheid kan inzetten, namelijk regulering door wet- en regelgeving. Als consequentie van dit middel kan de overheid regels ook handhaven en overtreding daarvan sanctioneren. Het instrumentarium van reguleren benadrukt dat de overheid daar waar het onder meer gaat over vraagstukken van orde en veiligheid altijd in een verticale verhouding tot haar burgers staat.⁴

De participatieladder is opgesteld vanuit ons perspectief als gemeente: hoe kijken wij aan tegen participatie van inwoners? De ruimte voor participatie loopt op bij iedere trede.

Het perspectief van de overheidsparticipatietrap is juist meer van buiten naar binnen: hoe mogen/willen/moeten wij als overheid aansluiten bij een initiatief van een ander. De rol van de overheid is nadrukkelijker bij iedere trede. Oftewel: wat is onze eigen rol?

In paragraaf 2.2.1 geven we aan hoe we aankijken tegen beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie en onze eigen rol daarbij. In paragraaf 2.2.2 geven we onze visie op onze rol bij zelfredzame burgerparticipatie. In beide paragrafen illustreren we onze visie aan de hand van voorbeelden uit de praktijk.

2.2.1 Beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie: gemeente bepaalt ruimte voor participatie

Het doel van beleidsgerichte burgerparticipatie is het uitoefenen van invloed op het beleid van een instantie, zoals een gemeentelijke overheid. Bij deze vorm van burgerparticipatie staat de gemeente vanaf het begin expliciet aan het roer: zij bepaalt hoeveel ruimte er geboden wordt aan burgerparticipatie en van welke trede van de participatieladder. De gemeente voert dus de regie. Bij grotere projecten en projecten gericht op beleidontwikkeling heeft de gemeenteraad een kaderstellende rol: de raad bepaalt vooraf van welke vorm van participatie in het desbetreffende traject sprake zal zijn. Indien sprake is van beleidsuitvoering of een project dat valt onder de bevoegdheid van het college van B&W, dan geeft het college bij de opdrachtverstrekking aan hoeveel ruimte zij biedt aan burgerparticipatie. Indien raadsleden bij dit door B&W bepaalde proces betrokken willen zijn, kan dat door bijvoorbeeld het bijwonen van een bewonersbijeenkomst.

⁴ Raad voor het openbaar bestuur (ROB), Loslaten in vertrouwen (2012)

De gemeente wil ruimte geven aan participatie in processen. Dit betekent dat bij beleidsbeïnvloedende participatie onze ruimte voor partners meestal ligt bij de volgende treden van de participatieladder: informeren, raadplegen, adviseren en coproduceren. Wat betreft onze eigen rol ligt het accent op de volgende treden van de overheidsparticipatietrap: regisseren en reguleren. Doordat wij vooraf duidelijk het participatieniveau benoemen, kunnen we steeds communiceren over het verloop van het traject en de speelruimte hierbij voor de diverse deelnemers. Zodat de verwachtingen over en weer helder zijn.

Voorbeelden beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie (rol partners)

Herontwikkeling Sint Jozefschool (adviseren)

De gemeenteraad heeft beslist dat de trede adviserend toegepast moet worden. Betrokkenen kunnen via deelname aan interactieve bijeenkomsten een volwaardig advies uitbrengen aan het college.

Programma Hart van Malden (adviseren, coproduceren en zelfbeheer)

Dit programma bestaat uit meerdere projecten en activiteiten. De gemeenteraad heeft bij een aantal projecten beslist dat de trede adviserend toegepast moet worden. Daarnaast is er in het winkelcentrum een proces gestart waarbij de gemeente en betrokkenen een coproducerende rol in nemen, om het centrum economisch vitaal te houden. Op het kerkplein hebben initiatiefnemers in eigen beheer evenementen georganiseerd (Heumen actief, Pleinfeest, Vierdaagsefeesten). De gemeente heeft een financiële bijdrage geleverd.

Omvorming speelvoorzieningen naar natuurlijk spelen (coproduceren en zelfbeheer)

Dit gebeurt in overleg en afstemming met omwonenden. De gemeente heeft een budget beschikbaar en de omwonenden bepalen hoe de herinrichting eruit komt te zien. De omwonenden denken nadrukkelijk mee over de inrichting van de speelvoorziening en schaffen soms nog extra speelelementen aan via fondsenwerving of sponsoring. Ook zijn de omwonenden verantwoordelijk voor het beheer van de speelvoorziening.

Armoedeplatform (adviseren en coproduceren)

Om mee te denken over het beleid en de uitvoering van de intensivering van het armoedebeleid is een platform opgericht, waaraan steeds meer maatschappelijke organisaties (kerken, KBO's, NIM, vluchtelingenwerk, BAR, voedselbank, Humanitas) deelnemen. Het platform krijgt straks ook daadwerkelijk een rol in de uitvoering van het beleid.

2.2.2 Zelfredzame burgerparticipatie: gemeente neemt maximaal open houding aan

Bij zelfredzame burgerparticipatie gaan inwoners zelf aan de slag. We zien deze vorm van participatie als een proces van onderop, waarbij inwoners het initiatief nemen. Hierbij gaan wij voor zoveel mogelijk uit van de bovenste trede van de participatietrap: zelfbeheer.

We willen als gemeente een dergelijk initiatief alle ruimte geven én er desgewenst bij aansluiten en ondersteunen. Hierdoor zien wij de focus voor onze eigen rol op de onderste drie treden van de overheidsparticipatietrap: loslaten, faciliteren en stimuleren. We nemen hierbij een maximaal open houding aan. Deze gemeentelijke rol is in ontwikkeling en een leerproces voor allen die bij dat proces betrokken zijn. Dat geldt dus zowel voor de raad, het college van B&W als de ambtelijke organisatie.

Om een maximaal open houding als gemeente aan te nemen bij zelfredzame burgerparticipatie, hanteren we de volgende principes:

- We geven maximale vrijheid aan burgers (binnen de grenzen van de wet);
- We laten los, geven ruimte en vertrouwen: laat burgers het initiatief en het eigenaarschap nemen;
- We respecteren ieders rol in het participatieproces en handelen transparant, duidelijk en betrouwbaar;

- Actieve burgers en een actieve overheid gaan hand in hand: we sluiten door middel van dialoog zoveel mogelijk aan bij een initiatief en ondersteunen het indien nodig met "handjes", deskundigheid en eventueel cocreatie en cofinanciering.

We beseffen ons dat het een veranderproces is voor alle betrokken partijen in denken en doen. Dat kan mogelijk in de praktijk ook ongemak opleveren. Waar mogelijk spanning ontstaat tussen belangen van initiatieven en groepen betrokkenen, zullen wij ons daartoe vanuit onze rol steeds opnieuw en in dialoog verhouden. Dit geldt ook voor initiatieven van inwoners die aan de kaderstelling van de gemeenteraad raken.

Voorbeelden zelfredzame burgerparticipatie (rol gemeente)

Initiatief G1000 (stimuleren, loslaten en faciliteren)

Het G1000 initiatief is een leertraject waarbij we samen aan de slag gaan met burgerparticipatie. Dit zien we als een experiment waarvan we kunnen gaan leren. De gemeente heeft getracht een proces in beweging te krijgen. De gemeente juicht initiatieven – als die van een G1000 – van harte toe en staat open voor uitkomsten en voorstellen van een G1000. De gemeente ziet een G1000 als een burgerinitiatief, waarbij inwoners het voortouw nemen, de agenda bepalen en mee uitvoeren. De gemeente wil graag aansluiten bij dit soort initiatieven en kan desgevraagd een ondersteunende rol vervullen.

Initiatievenproces (stimuleren, faciliteren en loslaten)

Uit dit proces blijkt duidelijk dat er veel energie in de Heumense samenleving is. Tot 2015 zijn ca 30 initiatieven gerealiseerd en in 2015 zijn er nog eens zeven van start gegaan. Sommige initiatieven vragen om actieve ondersteuning van de gemeente, andere kunnen zonder de gemeente verder. Het percentage initiatieven dat na circa 1,5 jaar slaagt, is hoog namelijk 90%. Ook zijn er kleinere initiatieven (45 vonkjies) die in zelfbeheer zijn uitgevoerd.

Om initiatieven op te sporen en mensen te enthousiasmeren spelen netwerkbijeenkomsten, prijsvragen en mooie voorbeelden een rol. Dan neemt de gemeente een stimulerende rol in.

Buurten met energie (faciliteren, loslaten)

Ongeveer 60 inwoners van de wijk Molenwijk in Malden bekijken welke maatregelen mogelijk zijn om samen energie te besparen in hun woningen. Misschien gaan ze gezamenlijk daken isoleren. Ze krijgen ondersteuning van een adviseur die de gemeente financiert vanuit een subsidie van de Stadsregio (2015).

WIJKteam Malden (regisseren, stimuleren en faciliteren)

Vanuit de Welzijnconferentie Welzijn, Wonen en Zorg heeft een groep toegewerkt naar de oprichting van het WIJKteam. Inwoners met een beperking en werkzoekenden participeren in de samenleving door werkzaamheden uit te voeren in de kern Malden. Zij doen dit samen met wijkbewoners. Voorbeelden zijn het samen onkruidvrij houden van een plantsoen en het opruimen van zwerfafval.

3. Wat gaan we doen?

3.1 Verbreden burgerparticipatie: een zoektocht en leerproces

We zijn deze coalitieperiode gestart met een zoektocht naar een aanpak om burgerparticipatie te verbreden, die aansluit bij onze inwoners en onze Heumense cultuur van samenwerken. Zoals vermeld in het coalitieakkoord was deze zoektocht in eerste instantie gericht op "dorpsagenda's". Op basis van voortschrijdend inzicht hebben wij afscheid genomen van deze focus en gaat onze huidige voorkeur uit naar een nieuw, gemeentebreed en structureel proces.

Het college wil burgerparticipatie verbreden door een dialoog tussen inwoners te stimuleren, waarbij de inhoud geheel door inwoners wordt bepaald en de gemeente "slechts" indien gewenst het proces faciliteert. De inhoud is niet beperkt tot een of meerdere onderwerpen, maar kan gaan over alle punten die belangrijk zijn voor onze inwoners.

We zien deze zoektocht als een gezamenlijk leerproces van raad, college en ambtelijke organisatie. Bij deze zoektocht verkennen we de veranderende rol van ons als overheid bij nieuwe burgerinitiatieven. Zodat we steeds beter in staat zijn om hierbij aan te sluiten. Belangrijke ontwikkellijnen van dit leerproces naar meer verbindingskracht zijn:

Van communiceren op basis van debat ("Ik-gerichte focus") naar communiceren op basis van dialoog ("Wij-gerichte focus");

- Kenmerkende elementen "Ik-gerichte focus": debat, competitief, discussie, verdedigen/argumenteren, macht, gesloten luisteren, alleen;
- Kenmerkende elementen "Wij-gerichte focus": dialoog, samen bouwen, tweegesprek, open luisteren en spreken, gelijkwaardig, cocreatie, samen⁵.

"Van de dingen goed doen naar de goede dingen doen": minder gericht zijn op beheersing, regels en procedures en meer gericht zijn op verbinden en samenwerken;

Van aanbod- en actiegericht werken naar vraag- en procesgericht werken.

Wat betreft onze rol en bijdrage zal steeds meer sprake zijn van maatwerk, waarbij een standaard aanpak dus niet meer past. Dit vraagt reflectie, creativiteit en specifieke competenties op het gebied van communicatieve vaardigheden. Het zal steeds vaker voorkomen dat er vooraf geen strak omljnd en planbaar eindresultaat te formuleren is. Het gaat hier om een zoek- en leerproces. Dat vraagt van alle betrokkenen tijd, ruimte, lef om anders te willen doen, vertrouwen en het besef dat fouten maken erbij hoort om van te leren.

Heumense G1000?

In oktober 2015 verkent een initiatiefgroep van inwoners of een G1000-aanpak op breed draagvlak van Heumense inwoners kan rekenen. Pas als dit er blijkt te zijn, wordt een Heumense G1000 kansrijk. Of er daadwerkelijk een Heumense G1000 komt is nog onduidelijk. Het college van B&W neemt een open houding aan ten aanzien van uitkomsten en voorstellen van een G1000. De gemeente ziet een G1000 ook als een burgerinitiatief, waarbij inwoners het voortouw nemen, de agenda bepalen en (mee) uitvoeren. De gemeente wil graag aansluiten bij dit soort initiatieven en kan desgevraagd een ondersteunende rol vervullen.

⁵ Esther de Haan & Eva Beerends "Organisatieontwikkeling met Theory U" 2012, p.58.

G1000

Volgens het landelijk platform G1000 nu is een G1000 een burgertop, een evenement waarbij op één dag inwoners en betrokkenen met elkaar in gesprek gaan over hun eigen stad, dorp of gemeente. Zij gaan samen op zoek naar wat zij samen belangrijk vinden voor hun gemeente. Zij doen dit op basis van "de dialoog". Deze is gebaseerd op een open en gelijkwaardig gesprek waaraan alle deelnemers op basis van gelijkwaardigheid deelnemen. De deelnemers kiezen met elkaar de onderwerpen, werken deze uit en maken een keuze uit voorgestelde oplossingen. Tot slot bepalen zij wat er aan het einde van de dag met de uitkomsten gebeurt.

Enkele uitgangspunten van een G1000 zijn:

- Burgerinitiatief: burgers nemen het initiatief voor een G1000;
- Geen agenda: de agenda ligt niet op voorhand vast. Er is geen voorkeur voor bepaalde voorstellen. De G1000 biedt een procedure om over nieuwe voorstellen te praten;
- Dialoog: we gaan niet in discussie, maar in dialoog. Deelnemers aan de G1000 erkennen het recht op een ander standpunt. Je hoeft het niet met andermans ideeën eens te zijn om een open gesprek aan te gaan. We zoeken naar wat ons bindt. Elke mening telt en wordt gewaardeerd;
- Loting: we werken met loting⁶.

3.2 Verbeteren beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie

De Rekenkamer Heumen (RKH) heeft in 2014 onderzoek gedaan naar burgerparticipatie in beleidsontwikkeling van gemeente Heumen. Op basis van haar aanbevelingen heeft besluitvorming in de gemeenteraad plaatsgevonden op 30 oktober 2014. Hierbij is een motie unaniem aangenomen met de volgende aanbevelingen voor beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie:

1. De bestaande kaders uit te werken tot een visie op participatie met aandacht voor de doelen van participatie en de participatieniveaus;
2. Van begin af aan duidelijk te communiceren over hoe het traject zal verlopen en er moet een risico- en krachtenveld analyse gemaakt worden;
3. Vooraf te zorgen voor voldoende betrokkenheid van de gemeenteraad en in de opstartfase de kaders vast te laten stellen door de gemeenteraad, voornamelijk bij grote projecten;
4. Te leren van elk participatie traject door voltooide projecten direct te evalueren;
5. De beleving en acceptatie van betrokken participanten serieus te nemen.

Deze aanbevelingen hebben we overgenomen en als volgt uitgewerkt.

Kaders voor participatie door de raad

De bestaande kaders hebben we uitgewerkt in de voorliggende visie op participatie met expliciete aandacht voor doelen en participatieniveaus.

Met ingang van 2016 melden we de raad jaarlijks bij de programmabegroting bij welke beleidsthema's de raad vooraf het gewenste niveau voor beleidsbeïnvloedende burgerparticipatie bepaalt. Voor 2016 gaat het om de volgende beleidsthema's: Nieuwe basisschool in Malden, Duurzaamheid/energiebesparing en de Woonvisie (o.a. in relatie tot statushouders)⁷.

Voorafgaand aan deze burgerparticipatietrajecten voeren we een risico- en krachtenveldanalyse uit. Daarnaast geven we de gemeenteraad jaarlijks aan welke grotere projecten gericht op beleidbeïnvloedende participatie in ieder geval geëvalueerd worden. Voor 2016 zijn dat: Dorpsstraat Heumen, Sportcomplex Malden en Bouwproject locatie Jozefschool⁸. Hiervoor bepalen we een aanpak. De leerelementen die hieruit naar voren komen, verzamelen en delen we breed in de organisatie, zodat we daar als collectief van kunnen leren.

⁶ <http://g1000.nu>

⁷ Programmabegroting 2016, programma 5 "Versterking burgerparticipatie", pagina 53.

⁸ Programmabegroting 2016, programma 5 "Versterking burgerparticipatie", pagina 52.

Communiceren over participatietraject en serieus nemen participanten

Heldere communicatie rondom het traject van participatie is essentieel. "Zeggen wat je doet en doen wat je zegt". Communicatie en participatie gaan hand in hand. Dat betekent dat we transparant zijn aan de voorkant van een project of initiatief, en ook gedurende de vervolgfases. We verwachten dezelfde helderheid van onze partners. Verwachtingenmanagement en communicatie zijn een continu punt van aandacht en actie. We zijn helder over de trede van participatie (Wat betekent bijvoorbeeld "adviseren" of "raadplegen"?), onze eigen rol, de rollen van andere betrokkenen en hoe we de opbrengst vanuit de participatie meenemen in het verdere traject. We gaan daar respectvol en zorgvuldig mee om.

Hoe goed een participatietraject ook is doorlopen, niet iedere deelnemer zal tevreden zijn met het traject of de uitkomsten daarvan. Meedoen betekent niet automatisch je zin krijgen op alle punten. Belangen en standpunten van inwoners kunnen onderling verschillen en zelfs tegenstrijdig zijn. Wij zien het als onze taak als overheid om het algemene, collectieve belang te dienen. We beseffen ons dat beleving en acceptatie van betrokkenen kunnen en mogen verschillen.

Zowel voor de gemeentelijke overheid (gemeenteraad, college van B&W en ambtelijke organisatie) als voor (een deel van) onze inwoners en andere partners is de overgang van communiceren op basis van debat naar communiceren op basis van dialoog een grote cultuuromslag. Dat betekent dat we met elkaar ook moeten investeren in luister- en gespreksvaardigheden. Indien deze omslag niet in voldoende mate gemaakt wordt, kan dat de beoogde verandering belemmeren.

3.3 Initiatievenbeleid: voortzetten en uitbouwen

Het gemeentelijk initiatievenbeleid zetten we voort. Hierbij maken we het onderscheid in twee soorten initiatieven:

1. Initiatieven die inwoners zelf kunnen uitvoeren zonder hulp van de gemeente. Hiervoor kan een "vonkje" van maximaal € 500 aangevraagd worden;
2. Initiatieven waarvoor inwoners de hulp van de gemeente nodig hebben. Hiervoor kan een "projectinitiatief" ingediend worden. De hoogte van de subsidie is afhankelijk van de begroting van het initiatief en het budget dat in 2016 hiervoor in totaal beschikbaar wordt gesteld.

Aanvragen kunnen ingediend worden door o.a. (groepen) inwoners, dorp- en wijkraden en Burgeradviesraad (BAR). Jaarlijks benoemen we als gemeente een speerpunt voor het toekennen van "vonkjes" en "projectinitiatieven". Voor 2015 was dit "Duurzaam bouwen" voor 2016 is dit "Eenzaamheid". We organiseren hierbij voor de initiatiefnemers een kennisplatform.

Daar waar mogelijk bouwen we dit beleid, na periodieke evaluatie, uit voor nieuwe en andere initiatieven. Zodat we via een leerproces nog beter kunnen aansluiten op burgerinitiatieven die gaan komen. We denken hierbij o.a. aan het verbreden van de diversiteit van het type initiatieven. We beogen hierbij een uitbouw van vooral initiatieven op het fysieke domein naar initiatieven op het sociale domein en/of bijvoorbeeld op het gebied van toerisme of het cultuurhistorische erfgoed. Daarnaast kan de functie van het kennisplatform uitgebouwd worden, zodat initiatieven nog meer van elkaar kunnen leren en de enthousiasmerende functie van deze bijeenkomst nog meer als vliegwiel benut kan worden.